

Golf på danske slotte og herregårde

Af sekretær Erik Madsen, Dansk Golfhistorisk Selskab

I slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet etableredes små private golfbaner på en række af landets slotte og herregårde. Det var således landets adelsfamilier, som bragte golfspillet til Danmark. De europæiske adelsmænd rejste ofte rundt i Europa, nogle som en del af deres dannelse, nogle som diplomater, og andre på forretningsrejser. De blev alle påvirket og formet af tidens strømninger og tendenser, som de bragte med sig hjem. En ny, moderne beskæftigelse var golfspillet.

Blandt de adelige i Danmark, som var de første til at dyrke golfspillet, var Mogens Christian lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs (1849-1923) fra *Frijsenborg* ved Hammel i Midtjylland. Han anlagde sin egen private, og dermed Danmarks første, golfbane så tidligt som i 1883. Mogens Frijs havde i årene 1876-1880 været legationssekretær (yngre diplomat) ved den danske ambassade i henholdsvis Sankt Petersborg og London. I forbindelse med sit arbejde på den

danske ambassade i London besøgte han adskillige engelske slotte og godsder og fattede interesse for golfspillet, der blev dyrket i stort omfang på disse herresæder.

Efter overtagelsen af *Frijsenborg Slot* anlagde han i 1883 en engelsk park og en lystskov ved slottet. Det var den kendte engelske havearkitekt Henry Ernest Milner (1845-1906), som tog sig af opgaven, og parken rummede en lille golfbane nordvest for slottet. Forfatter og historiker Jesper Laursen nævner golfbanen på *Frijsenborg* en passant i sin bog *Herregårdsjagt i Danmark*, hvor han omtaler golf i sammenhæng med andre af tidens engelske modefænomener, som jagt, ridning og lawn tennis.

Historiske skrifter fra 1900-tallets begyndelse fortæller, at både konger og fyrster spillede golf på *Frijsenborg* sammen med Mogens Frijs og hans hustru, Frederikke Sophie Elisabeth, født Danne-skjold-Samsøe (1865-1949), kaldet Fritze. Et foto fra 1897 viser H.K.H. Prins Edward, hertug af Windsor, senere kong Edward den 7., på besøg på *Frijsenborg Slot*. Han var en ivrig golfspiller og anlagde i 1901 sin egen private ni-hullers golfbane i parken ved *Windsor Castle*.

Mogens Christian lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs (1849-1923) anlagde i 1883 Danmarks første golfbane, nordvest for Frijsenborg Slot.

Tegning af Oscar Mathiesen 1918, Det Kongelige Bibliotek.

Uniformerede golfdrenge

Et andet foto viser uniformerede golfdrenge på *Frijsenborg Slot* i 1915. Det er brødrene Adolf og Søren Seerup, som er afbildet, mens de holder et maleri, skabt af "en engelsk malerinde".¹ Maleriet er ganske interessant, for motivet er tre golfdrenge, som venter på, at spillet skal begynde. Hvor maleriet i dag befinder sig, vides ikke. Men vi ved fra en omtale i Horsens Folkeblad den 2. november 1909, at lensgrevinde Frederikke Sophie Elisabeth Krag-Juel-Vind-Frijs på det tidspunkt blandt andet udstillede dette værk på høst-udstillingen hos Kleis' kunsthandel på Vesterbrogade i København. Af avisartiklen fremgår det: "Lensgrevinde Frijs har paa Høststillingen hos Kleis, Vesterbrogade i København, udstillet to Malerier, der vækker berettiget opsigt. Denne skyldes if. Agrarbl. Ikke blot Malerindens høje sociale Stilling, men for en væsentlig Del tillige den dygtige Udførelse. I det største Billede ses tre store Drenge, som venter paa, at Golfspillet skal begynde, alle tre godt karakteriserede og malerisk anbragte i landskabet, der antagelig gengiver et Parti af Frijsenborg Park. Det andet Billede gengiver en Bondekone fra Ungarn, hvis mutte, tilknappede Ydre er udmærket set og genfortalt".²

Købmand J. Sveistrup Jensen var en af golfdrengene på *Frijsenborg* i slutningen af 1800-tallet, og han har fortalt om den beskæftigelse: "Jeg husker tydeligt det brogede liv, som rørte sig på Frijsenborg, og som jeg som 13-årig (1893) kom på nærmere hold. Lensgreve Mogens Frijs var den første, som indførte golf i Danmark, og jeg var så heldig sammen med to andre 13-årige drenge at blive golfdreng for grevskabet.

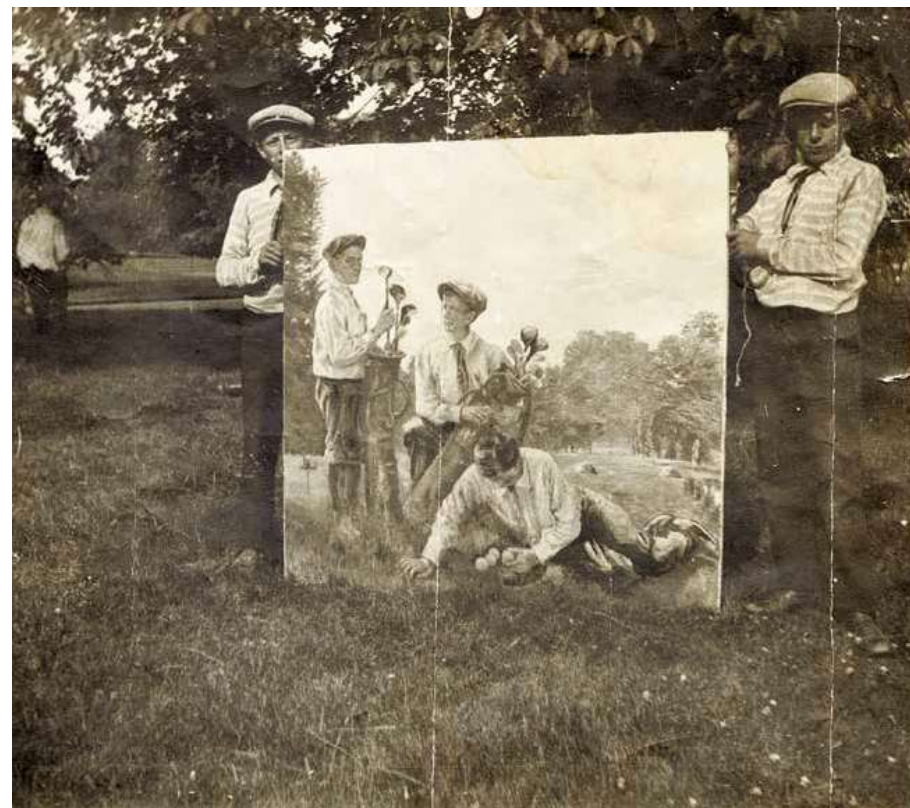
Det var en mægtig tjans. Vi fik 2 kr. 25 øre om ugen og dertil forplejning, så stillingen var meget eftertragtet. Vi drenge skulle, i den tid herskabet var på Frijsenborg, møde hver dag på slottet, når vi kom fra skole. Men det var ikke hver dag, der blev spillet golf, selvom det nye spil blev dyrket med stor iver. På Frijsenborg samledes blomsten af Danmarks adel, og det betød store drikkepenge. Jeg kan huske, at jeg en dag fik 4 kr., og da følte jeg mig som en hel Krøsus. Efter spillet blev vi trakteret i køkkenet".³

De Elysæiske Marker

Navnet "De Elysæiske Marker" er i græsk og romersk mytologi udtryk for et lykkeland ved verdens ende, hvortil gudernes yndlinge kom efter døden. På "De Elysæiske Marker" på *Frijsenborg* lå golfbanen, nordvest for slottet. I dag vokser en række solitære træer på de himmelske marker; hestekastanje, rødbøg, lind og eg. Den gode lensgreve Mogens Frijs og hans familie må have følt sig i lykkeland, når de her svingede golfkøllerne.

I skoven, tæt på de store, lysåbne græssletter, blev der for nogle år siden fundet en golfbold, sandsynligvis en såkaldt guttaperka-bold (naturgummibold) fra 1900-tallets start. Den er i dag på lokalhistorisk arkiv i Hammel, oplyser Jens Ole Ravn-Nielsen, som gennem en årrække har arrangeret vandreture i Frijsenborgskovene. Sandsynligvis er golfbanen ved *Frijsenborg Slot* nedlagt ca. 1912.

Når familien Krag-Juel-Vind-Frijs opholdt sig i deres palæ i Ny Kongensgade i København, blev sporten dyrket i Københavns Golf Klub (stiftet i 1898).

Uniformerede golfdrenge på Frijsenborg Slot 1915. Det er brødrene Adolf og Søren Serup, som er afbildet, mens de præsenterer et maleri skabt af "en engelsk malerinde". Foto: Lokalhistorisk arkiv for Hammel og Favrskov.

Golfspillet på Frijsenborg Slot foregik på "De Elysæiske Marker" nordvest for slottet. På billedet ses Mogens Christian lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs (nummer to fra højre) med golfsættet i hånden. Foto: Privateje.

Medlemslisten i Københavns Golf Klub fra 1912 rummer da også adskillige adelige, blandt andre Erik greve Ahlefeldt-Laurvig og hustru, hofjægermester H. Castenschiold, K. greve Danneskiold-Samsø, baronesse E. Gyldenkrone, hofjægermester baron Otto Reedtz-Thott, hofjægermester F. Tesdorf samt kammerherre G. Wedell-Wedellsborg.

Den første golfinstruktør i Københavns Golf Klub var Charles R. Jensen, som tog sig af træningen i årene 1899-1901. Det fortælles, at han i 1902 rejste

rundt til danske slotte og herregårde for at være behjælpelig med anlæggelse af private golfbaner.

På golfbanen i Kairo

Det var imidlertid ikke kun på *Frijsenborg Slot* og på Københavns Golf Klubs bane på Eremitagesletten, at Mogens Christian lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs og hustruen, Frederikke Sophie Elisabeth Frijs, dyrkede golfspillet. Parret var i 1911 på en flere måneder lang rejse til "Orienten", som det hed dengang.

Rejsen bragte dem til så fjerne egne som Ceylon (det nuværende Sri Lanka), Siam (det nuværende Thailand), Indien og Ægypten. På vej hjem fra denne eksotiske rejse, der bød på mange spændende jagter, opholdt familien sig flere dage i Kairo, og lensgrevinden skriver herom i sin dagbog: "Vi har haft en dejlig Golf til morgen med Baron Rubido Zichy, der er ved den østrigske Legation, og tidligere været ansat to Aar i København. Kl. 9 allerede gik vi derhen. Golflinks'ene er flade og egentlig kedelige uden naturlige Bunkers, kun lavede".⁴

Den righoldigt illustrerede rejsedagbog, der blev trykt og udgivet året efter, har titlen *Billeder fra min Rejse 1911*. Af den fremgår det blandt andet, at lensgreveparret benyttede sig af lokale caddies under spillet på golfbanen i Kairo. Den rummer et foto af en lokal kvindelig caddie, Sambo, og lensgreveparret under putning på en green sammen med baron Rubido Zichy (1874-1964), Østrig. Under opholdet i Kairo boede greveparret på det luksuriøse Gezira Palace Hotel, og de mødtes med en række danske og udenlandske adelsfamilier. Frederikke Sophie Elisabeth Krag-Juel-Vind-Frijs fortæller i sin dagbog: "Vi ser en del til Ahlefeldt Billes og Grosserer Mønstedes, som bor i Savoy, hvor vi altid spiser. Dog ser vi Baron Zichy mest, da vi golfer dagligt sammen. Vi er rigtig glade for at bo her i Ghezireh, da vi går over til Golfen paa et Par Minutter. I morgen kan Zichy ikke, Grev Wachtmeister har da spurgt, om at måtte træde ind i hans Plads."⁵ Det står hen i det uvisse, om den danske adelsfamilie havde sine egne golfkøller med på rejsen, men vi ved fra dagbogen, at man medbragte 25 kufferter og flere bøssebækkere.

Golf på Aalholm Slot

Blandt datidens ivrige adelige golfspillere var også Frederik Christopher Otto lensgreve Raben-Levetzau til *Aalholm Slot* (1850-1933), som i slutningen af 1800-tallet anlagde sin egen golfbane i Aalholm Hestehave på Nysted Nor. Dansk golfspils grand old man, advokat Frederik Dreyer (1918-2005), som tegnede 30-40 danske golfbaner, og som – uden at overdrive – var ekspert i golf, skrev engang om "For-svundne golfbaner", og han beskrev sit møde med golfbanen ved *Aalholm Slot* således: "Jeg har hørt om flere af disse herregårdsbaner, bl.a. på Valdemar Slot på Tåsinge, men jeg har kun set en af dem, nihulsbanen i Aalholms pragtfulde park, hvor ejeren engang fortalte mig, at Danmarks ældste green stadig eksisterede i søkanten. Om den ligger der endnu, ved jeg ikke, det er en del år siden, jeg har været der, men jeg kan se den for mig og erindrere også den lille kønne pavillon, som spillerne anvendte. Gennem ruderne så man gamle golfkøller med træskafter lænet op ad en kurvestol og et par bolde liggende på et tebord. Tiden var skruet mange år tilbage og stod stille".⁶

Også på *Overgaard Gods*, på sydsiden af Mariager Fjord og ud mod Kattegat i øst, var der i en årrække en privat golfbane på et terræn i engene mellem skoven og kysten. Det var hofjægermester Adolf Frederik Holten Castenschiold (1874-1968), som straks efter overtagelsen af godset i 1910 anlagde sin egen private golfbane. Golfbanen er omtalt i bogen *Herregårdsliv*, hvor der indgår en længere beretning omhandlende tiden omkring 1918, fortalt af huslæreren på *Overgaard*. Han beretter: "Der var to former for sport, der

især bandt hofjægermesteren (godsejeren: Adolf Frederik Holten Castenskiold) og Henrik (hans ældste søn) sammen – jagt og golf. På et velegnet terræn i engene mellem skoven og kysten havde Overgårds ejer, straks efter sin overtagelse af godset (i 1910), fået anlagt en privat golfbane, og for ikke til daglig at savne en med- og modspiller havde han, allerede før jeg blev Henriks lærer, lært ham golfspillet's ædle og vanskelige kunst og efterhånden foræret ham de nødvendige køller”.⁷

Sommergolf på Fanø

Familien Castenskiold var også blandt datidens sommergæster ved Fanø Vesterhavsbad og de tidlige golfspillere på Fanø Golf-Links, der var etableret i 1898. Det var Frederik Christopher Otto greve Raben-Levetzau til *Aalholm*, som i sin egenskab af formand for den nystartede Danmarks Turistforening stod bag oprettelsen af A/S Fanø Nordsøbad i 1891. Formålet var at skabe et internationalt kurbadested i Danmark, og i 1898 etableredes de første golfhuller i klitterne ved Fanø Bad, tæt ved badehotellerne. I perioden 1902-1910 var Frederik Raben-Levetzau titulær præsident (formand) for Københavns Golf Klub. Det var dengang, adelen i sæsonen boede i deres palæer i København, og flere var derfor medlem af Københavns Golf Klub.

To private golfbaner

På *Holsteinborg Gods* ved Rude på Sydsjælland har der været to ni-hullers golfbaner, en i parken og en tæt på stranden. Godsets daværende ejer, lensgreve Bent Holstein-Holsteinborg (1881-1945) var en nær ven af forlagsdirektør Frederik Jakob Deichmann Hegel

(1880-1961), Gyldendal, som var en fremragende golfspiller. Frederik Hegel nævner i sine erindringer, at de to venner sammen fik anlagt to golfbaner ved *Holsteinborg Gods*, en ni-hullers bane i parken og en lidt mindre ved stranden.

Vi ved også, at *Fjellebro Gods* på Sydfyn har haft sin egen golfbane. I den franske golfguide Plumon nævnes i 1931 under afsnit Golf Danois: ”Golf Privés: Golf de Fjeldebo appartenant au comte Ahlefeldt Laurvig”. I samme golfguide nævnes også: ”Golf d’Aalholm (appartenant au comte Raben Levetzau”).⁸

Basnæs Gods ved Skælskør var frem til 1907 ejet af Otto Christian Jacob Jørgen Brønnum Scavenius (1875-1945), som var en ivrig golfspiller, blandt andet i Københavns Golf Klub. Han var kammerherre, departementchef, diplomat og kortvarigt udenrigsminister i Ministeriet M.P. Friis, men der er ikke noget, der tyder på, at *Basnæs Gods* har haft sin egen private golfbane. Otto Scavenius var gift med Ingeborg Aagesen (1873-1949), som var en habil golfspiller. Der var tale om hendes andet ægteskab, idet hun lod sig skille fra sin første ægtemand, højesteretssagfører og kammeradvokat, Vagn Aagesen (1866-1939), ligeledes en fremtrædende golfspiller i Københavns Golf Klub. Når Otto Scavenius var en ivrig golfspiller, så skyldtes det formentlig, at han i sine unge år var tilknyttet Udenrigstjenesten, blandt andet som legationssekretær, attaché og gesandt i Berlin, Paris og Sankt Petersborg. Ejerskabet af *Basnæs Gods* overgik i 1907 til Eiler Frederik Ernest greve Moltke (1870-1956), som havde det frem til 1933. Han var ligeledes en ivrig golfspiller, blandt andet om sommeren på Fanø Golf-Links.

Mogens Frijs' datter Inger Frijs (1885-1975) på golfbanen cirka 1907. Foto: Privateje.

Mogens Christian lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs og hustru på golfbanen i Kairo. Mogens Frijs putter, mens hustruen og baron Rubido Zichy, Østrig, ser på. Foto: Billeder fra min rejse 1911 af lensgrevinde Frederikke Sophie Elisabeth Krag-Juel-Vind-Frijs.

Adelige på Fanø Golf-Links

Mellem *Borups* store marker og åbne sletter på Sjælland ligger *Svenstrup Gods*, som gennem ti generationer har været i slægten Wedell-Neergaards eje. På godset har der aldrig været en privat golfbane, men slægten har i generationer dyrket det ædle spil på Fanø Golf-Links.

Den nuværende godsejer, Christian Jørgen Jens baron Wedell-Neergaard (1956-), fortæller om familiens golfspil på Fanø: "Mine bedsteforældre opførte

Fanøgården på Sønderklit 12 ved Fanø Bad i 1936. Huset er opført i nationalromantisk stil, med to fløje og en flagstang midt i gården. Projekteringen blev forestået af min farmor, som udmålte husets dimensioner på græsplænen. Materialerne blev tilskåret på eget savværk og transporteret til Fanø. Huset er i dag ejet af min søster og fremstår næsten uændret. Der var kun ca. 200 meter fra Fanøgården til det gamle badehotel og adgangsvejen til Fanø Golf-Links på Golfvej. Det var derfor en meget benyttet aktivitet, at spille golf

i sommerferien. Jeg husker, at mine forældre brugte timer på golfbanen, hvor de mødte mange bekendte. Vi børn lærte også at spille og fik lov til at gå ni huller. Hjemme på godset trænede vi på plænerne, i familien kaldet havegolf. Vi startede altid under platanen, hvorfra vi slog bolden ned foran hovedbygningen. Derfra gik turen tilbage igen. Man kan ikke kalde det en golfbane eller driving-range, det var bare træning på plænerne. Tilsvarende trænede vi, når vi besøgte mine bedsteforældre på *Holstenshuus* ved Fåborg. Alle kender fornemmelsen af et godt slag. Det skete også for mig, men desværre havde jeg vendt mig mod hovedbygningen. Min bedstefar var meget striks, så jeg vidste med det samme, hvad der ville ske. Bolden fløj nærmest vandret ind gennem et af de store palævinduer, uden at efterlade andet end et lille hul, den tog porcelænet på bordet med og endte i et historisk spejl. Resten af dagen tilbragte jeg på værelset i husarrest."⁹ Familien Wedell-Neergaard solgte Fanøgården i 1949, men købte den tilbage i 2005.

Golfspillet var fra begyndelsen en del af adelens fritidsliv, og stadig den dag i dag dyrkes sporten flittigt af de danske godsejere.

Noter:

- 1 Fotografiet er givet til lokalhistorisk arkiv i Hammel af Ole B. Serup i Ballerup.
- 2 Horsens Folkeblad den 2. november 1909
- 3 *Golf* 6.8.1998
- 4 Den 2. april 1911. *Billeder fra min rejse 1911*, s. 129
- 5 *Billeder fra min rejse 1911*
- 6 *Golf*, Dansk Golf Union.
- 7 *Herregårdsliv* (red. Ole Højrup) bd. 6, s. 179-180, Nationalmuseet.
- 8 *Annuaire des Golfes Frances et du Continent Paris; Guide Plumon, 1927-1950*
- 9 Interview 2017

Litteratur:

- Annuaire des Golfes Frances et du Continent Paris; Guide Plumon, 1927-1950.*
Golf, Dansk Golf Union.
Golf i Danmark 1898-1945, Dansk Golf Union.
 Benzons, Gorm: *Danske Slotte og Herregårde*, 1965.
 Trolle, Johannes: "Aalholm Slotshave ca. 1796-1920" i: *Aarbog XIX*, Lolland-Falsters Historiske Samfund.
 Laursen, Jesper: *Herregårdsjagt i Danmark*, 2009.
 Højrup, Ole (red): *Herregårdsliv*, Nationalmuseet bd. 6 side 179-180.
 Krag-Juel-Vind-Frijs, Fritze: *Billeder fra min rejse 1911*, 1912.
 Hegel, Frederik: *Erindringer I-II*, 1946.

Interview:

- Madsen, Erik: Interview med Christian Jørgen Jens baron Wedell-Neergaard, 2017.